

Tarım İşletmelerinin Kredi Kullanımında Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözüm Önerileri (Yozgat İli Merkez İlçe Örneği)

Halil KIZILASLAN¹ Şükrü KÖKSAL²

¹ Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü TOKAT
² Tarım İl Müdürlüğü YOZGAT

Özet: Bu araştırma, Yozgat İli Merkez İlçe tarım işletmelerinde tarımsal kredi kullanım durumu, kredilerin üretici üzerine etkisi, alınan kredilerin amacına göre kullanılıp kullanılmadığı, kredi kaynağı içerisinde T.C Ziraat Bankası'nın yeri, kredi temininde ve geri ödemede karşılaşılan sorunları belirlemek ve sorunlara ilişkin çözüm önerileri getirebilmek amacıyla yapılmıştır. Veriler basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile örneğe giren işletmelerden anket yoluyla toplanmıştır. Araştırmada, yüzde hesapları, Khi-kare istatistikî analizlere yer verilerek sonuçlar elde edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmada, üreticilerin kredi almada çeşitli zorluklarla karşılaştığı, Ziraat Bankası'nın önemli bir kredi kaynağı olduğu, kredi faizlerinin yüksek olduğu, formalite ve bürokrasinin gereğinden fazla olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kredi, T.C Ziraat Bankası, Tarım İşletmesi

The Problems And Proposed Suggestions In The Credit Use Of Farms (A Case Study Of The Central County Of Yozgat Province)

Abstract: This research was conducted to study the use of agricultural credit in the farms of the central county of Yozgat province and the effect of the credit on farmers, whether the credit are spent appropriately, the position of the TR Ziraat Bank as the source of the credit and to determine the problems faced in the assurance and repayment of the credit and to propose some solutions for these problems. The data has been accumulated by simple random sampling through questionnaire from the firms take part in the sample. In the analysis the results have been achieved by using search methods such as compare mental, chi-square. In research, it was found out that the farmers faced various difficulties in getting the credit, the Ziraat Bank was an important source of the credit, the credit interests were high, and there was too much formality and bureaucracy in the process.

Key Words: Credit, The Ziraat Bank, Farms

1. Giriş

Türkiye'de tarım dışı sektörlerin makro-ekonomik göstergelerinin gelişimine rağmen, tarım sektörü önemini hala korumaktadır. Özellikle sanayi sektörünün gelişimi tarım sektöründeki gelişmeler ile yakından ilgilidir. Cumhuriyetten günümüze kadar gerek tarımsal alt yapıda ve gerekse tarımsal üretim düzeyinde sürekli bir gelişim söz konusudur.

Türkiye'de planlı ve dengeli bir kalkınma, tarım sektörünün gelişimi ile ilgilidir. Bunun bir gereği olarak tarımsal üretimi doğa koşullarına bağlılıktan kurtarabilmek, gerekli alt yapıyı geliştirebilmek, toprağı verimli şekilde kullanabilmek için temel ve gelişmiş girdilerin yeterince ve zamanında sağlanabilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte teknik bilgi akışının yeterli hale getirilmesi, üretim ve pazarlama hizmetlerinde çiftçilerin teşkilatlandırılmasının sağlanması ve etkin bir fiyat politikalarının benimsenmesi önemli faktörler olmaktadır. Tarımsal işletmelerin finansal yapılarını güçlendirerek kendine yeter ve piyasa için üretimde bulunan güçlü ekonomik üniteler haline getirilmesi önemli bir konudur.

Tarım işletmelerinde ekonomik faaliyetin düzenli, sürekli ve etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamak için, işletmelerin üretim dönemleri boyunca gerek duyacağı işletme ve yatırım sermayesi unsurlarının yenilenmesi, eksik ise tamamlanması gerekmektedir. Faaliyetleri süresince işletmeler, üretimin hacim ve kapasitesine bağlı olarak öz sermaye, bunun yetmediği durumlarda yabancı kaynaklı sermayeye başvurabilirler.

Türkiye'deki tarım işletmelerinde modern tarımsal girdilerin (yem, tohum, gübre v.b.) temini, alet ve makine donanımını artırmak, kısaca üretimin miktar ve kalitesini yükseltmek için kısa ve orta vadeli işletme

kredisi, işletmelerin gelişmelerini teşvik etmek, sabit yatırım güçlerini artırmak için uzun süreli kredi kullanımı yaygınlaşmıştır.

Bu araştırmanın amacı: Yozgat ili merkez ilçedeki tarım işletmelerinde, tarımsal kredi kullanım durumu, kredi kaynağı içerisinde T.C. Ziraat Bankası'nın yeri, kredi temininde ve geri ödemede karşılaşılan sorunları belirlemek ve sorunlara ilişkin çözüm önerileri getirmektir.

2. Materyal Ve Yöntem

2.1. Materyal

Araştırmanın ana materyalini araştırma bölgesindeki üreticilerle yapılan anketlerden elde edilen birincil nitelikli veriler oluşturmaktadır.

Araştırmanın diğer materyalini daha önce yayınlanmış ve hazırlanmış olan inceleme, araştırma, süreli yayınlar ve sempozyumlarda sunulan bildirilerden elde edilen veriler oluşturmaktadır.

2.2. Yöntem

2.2.1. Verilerin Toplanması Aşamasında İzlenen Yöntem

Araştırmada T.C. Ziraat Bankası Yozgat Şubesinden 1997 yılında tarımsal kredi alan 89 köy belirlenmiştir (Anonim 1998a). Daha sonra kredi kullananların sayısının en fazla olduğu ve toplam köy sayısının % 15'ine karşılık gelen 13 adet köy araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Anket yapılacak üretici sayısının belirlenmesinde temel olacak popülasyonun oluşturulması için bu tespit edilen 13 köyde 821 adet kredi kullanan tarım işletmesi belirlenmiştir. Örnek

hacminin belirlenmesinde Basit Tesadüfi Örneklem formülünden yararlanılmıştır (Çiçek, Erkan 1996).

Araştırmada örnek hacminin belirlenmesinde %95 güven aralığı ve %10 sapma ile çalışılmıştır. Elde edilen verilerin formüle uygulanması sonucunda örnek hacmi 90 olarak belirlenmiştir.

2.2.2. Verilerin Analizi Aşamasında İzlenen Yöntem

Anket çalışması sonucu araştırma kapsamında yer alan üreticiler için doldurulan anket formları tek tek incelenerek gerekli kontrol, tamamlama ve düzeltme işlemleri yapılarak daha önceden hazırlanmış döküm tablolarına bilgiler aktarılmıştır.

Araştırmanın amacına uygun olarak önce değişkenler ile ilgili ortalamalar ve yüzdeler hesaplanmış ve çizelgeler hazırlanmıştır. Verilerin değerlendirilmesi aşamasında analiz yöntemi olarak kodlanmış yani sayılamayan değişkenler için en uygun analiz yöntemi olan Khi-Kare testi esas alınmıştır. Söz konusu formül aşağıdaki gibidir:

$$\chi^2 = \sum \frac{[(f-f') - 0.5]^2}{f}$$

Burada ;

f: gözlenen frekans değeri,

f': beklenen frekans değerini göstermektedir

(Düzgüneş 1975).

Çizelge:1 Kredinin Temin Edildiği Kaynaklara Göre Kredi Kullanımı

Alınan Kredi Miktarı (Milyon T.L.)	T.C. Ziraat Bankası		T. Kredi Koop.		ZB+T.K.K		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-900	19	67.86	2	7.14	7	25.00	28	100.00
901-2000	16	51.61	-	-	15	48.39	31	100.00
2001-+	14	45.16	-	-	17	54.86	31	100.00
GENEL	49	54.44	2	2.22	39	43.34	90	100.00

SD= 4 $\chi^2_h = 11.340$ $\chi^2_c = 9.488$ $P < 0.05$ 'e göre gruplararası fark önemlidir

Çizelge incelendiğinde, birinci derecedeki kredi kaynağının % 54.44'lük oranla T.C. Ziraat Bankası olduğu görülmektedir. Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifi birlikte % 43.34'lük oranla ikinci sıradadır. Yalnız Tarım Kredi Kooperatifinin kredi kaynağı olmadık payı sadece % 2.22' dir. T.C. Ziraat Bankası'ndan kredi kullananların %67.86'sı 900 milyona kadar kredi kullanmışlardır. T.C. Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerinden kredi kullananların % 54.86'sı 2 milyar liranın üzerinde kredi almışlardır. Buradan, özellikle T.C Ziraat Bankası ve onun finanse ettiği Tarım Kredi Kooperatiflerinin üreticiler için çok önemli bir kredi kaynağı olduğunu söylemek mümkündür. Kredi kullanımı ile Ziraat Bankası'nın bu özelliği nedeniyle aralarında önemli bir ilişki olduğunu söylenebilir. Az kredi kullananların daha çok yalnızca Ziraat Bankası'nı kullandıkları görülmüştür. Yapılan Khi-Kare analizinde de, gruplararasıdaki farkların istatistiksel olarak önemli olduğu tespit edilmiştir.

3.1.2. T.C Ziraat Bankası'ndan Konularına Göre Alınan Kredi Miktarları

Konularına göre alınan tarımsal kredi miktarları Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge genel olarak incelendiğinde, kredi alanların genel olarak % 79.2 'sinin besi sığırcılığı, %

Elde edilen Khi-Kare değerlerinden, Khi-Kare değeri ve Khi-Kare hesap değerleri karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Khi-Kare tablo değerine ulaşırken serbestlik derecesinden yararlanılmıştır.

Serbestlik derecesi: (R-1) * (K-1)

R: Khi-Kare frekans tablosundaki satır sayısı

K: Khi-Kare frekans tablosundaki sütun sayısı

3.Araştırma Bulguları

3.1. İşletmelerin Kredi Kullanım Şekli Ve Kredi Kullanımında Karşılaştığı Sorunlar

3.1.1. Kredinin Temin Edildiği Kaynaklar

Türkiye'de geçimlik aile işletmelerinin dışında kalan tarım üreticileri üretimde bulunabilmek için sermayeye ihtiyaç duymaktadırlar. Tarımda sermaye faktörü, gelirlerin tüketilmeyen bölümlerinin biriktirilmesi yoluyla sağlanmaktadır. Sermaye biriktirmenin yetersiz kalması durumunda ise üreticiler işletme dışı kaynaklara başvurarak borçlanma yoluyla işletme sermayesi sağlamaya çalışmaktadırlar. Borçlanma yoluyla oluşturulan bu tür fonlar ya yatırım kredileri veren finans kurumlarından yada uluslararası kuruluşların bu tip kredi olanaklarından yararlanılarak giderilmeye çalışılmaktadır (Fırat 1999).

Kredinin temin edildiği kaynaklara göre kredi kullanım durumu Çizelge 1'de verilmiştir.

1.7' sinin damızlık süt sığırcılığı, % 8.3' ünün yem kredisi, % 5.7' sinin koyunculuk, % 3.2' sinin bitkisel üretim (gübre, ilaç v.s) kredisi % 1.9' unun da tarım alet ve makinaları kredisi olduğu görülmektedir.

Yetiştiricilerin tohumluk ihtiyaçlarının büyük çoğunluğunu kendi kaynaklarından karşılamaları, ayrıca gübre, tohum ilacı v.s gibi ihtiyaçlarını da Tarım Kredi Kooperatifinden karşıladıkları için T.C Ziraat Bankası'ndan alınan kredilerin büyük çoğunluğunu hayvancılık kredilerinin oluşturduğu görülmektedir.

3.1.3. Tarım Kredi Kooperatiflerinden Konularına Göre Alınan Kredi Miktarları

Üreticilerin Tarım Kredi Kooperatiflerinden konularına göre almış oldukları kredi miktarları Çizelge 3'de verilmiştir.

Çizelge incelendiğinde genel olarak, 900 milyona kadar kredi alan üreticilerin tamamının gübre ve tohum ilacı kredisi aldıkları, 901 milyon ile 2 milyar lira arasında kredi kullanan üreticilerin % 73.9 oranında gübre ve tohum ilacı kredisi aldıkları, 2 milyar liranın üzerinde kredi kullanan üreticilerin de %64.5 oranında yem kredisi kullandıkları görülmektedir. Buradan da aynı krediler açısından Tarım Kredi Kooperatiflerinin önemli bir yeri olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge:2 T.C. Ziraat Bankası'ndan Konularına Göre Alınan Kredi Miktarları(Milyon TL)

Al. Kredi Mik.		Besli Sığır.		Süt Sığır.		Yem Kredisi		Koyunculuk		Bitk. Üret. (Gübre, ilaç vs.)		Alet Makine		TOPLAM	
			%		%		%		%		%		%		%
0-900	Alınan Kredi Mik.	4.500	28.10	-	-	5.270	32.90	3.350	20.90	2.900	18.10	-	-	16.020	100.00
	Kredi Alan (Ad.)	6		-		9		-		5		-		25	
	Ort.	750		-		595.7		-		580		-		640.8	
901-2000	Alınan Kredi Mik.	17.560	53.80	2.650	8.10	7.500	22.90	1.500	4.60	2.200	6.70	1.200	3.90	32.610	100.00
	Kredi Alan (Ad.)	19		2		6		2		2		1		32	
	Ort.	924.2		1.325		1250		750		1100		1200		1019.06	
2001+	Alınan Kredi Mik.	104823	93.90	-	-	500	0.50	4300	3.90	-	-	2000	1.70	111623	100.00
	Kredi Alan (Ad.)	29		-		1		2		1		33			
	Ort.	3614.6		-		500		2.150		-		2000		3382.5	
GENEL	Alınan Kredi Mik.	126883	79.20	2650	1.70	13270	8.30	9150	5.70	5100	3.20	3200	1.90	160253	100.00
	Kredi Alan (Ad.)	54		2		16		9		7		2		90	
	Ort.	2349.7		1325		829.38		1016.6		728.6		1600		1780.5	

Çizelge:3 Konularına Göre Tarım Kredi Kooperatiflerinden Alınan Kredi Miktarları

Alınan Kredi Miktarı (Milyon TL)	Al. Kredi Mik.	Gübre-Tohum İlacı		Yem Kredisi		Alet-Makine	
			%		%		%
0-900	Alınan Kredi Mik.	944	100.00	-	-	-	-
	Kredi Alan(ad)	9		-		-	
	Ort.	104.9		-		-	
901-2000	Alınan Kredi Mik.	2.501	73.90	850	25.10	30	1.00
	Kredi Alan(ad)	15		1		1	
	Ort.	166.7		850		30	
2001+	Alınan Kredi Mik.	2.990	25.30	7.616	64.50	1.210	10.20
	Kredi Alan(ad)	17		6		2	
	Ort.	175.9		1269,3		605	
Toplam	Alınan Kredi Mik.	6.435	39.90	8.466	52.50	1.240	7.60
	Kredi Alan(ad)	41		7		3	
	Ort.	156.9		1209.4		413.3	

3.1.4. Üreticilerin T.C. Ziraat Bankası'ndan Kredi Kullanma Nedenleri

Üreticilerin Ziraat Bankası'ndan kredi kullanma nedenleri Çizelge 4'de verilmiştir. Çizelge genel olarak incelendiğinde Ziraat Bankası'ndan kredi kullananların %78.89' unun kredi vadesinin uygun olduğu, % 71.11' inin başka çareleri olmadığı, % 25.56' sının banka ile ilişkilerinin iyi olduğu, % 18.89' unun istenilen teminatı sağlayabildiği, % 7.78' inin istenildiği kadar kredi verdiği, % 1.11' inin de kredi faizlerinin uygun olduğu için kredi kullandıkları görülmektedir.

İstenildiği kadar kredi veriyor diyenlerin % 10.71 oranında 900 milyona kadar, istenilen teminatı

sağlıyorum diyenlerin % 25.81 oranında 900 milyon ile 2 milyar lira arasında , kredilerin faizi uygun diyenlerin % 3.57 oranında 900 milyona kadar, vadesi uygun diyenlerin % 87.10 oranında, banka ile ilişkilerim iyi diyenlerin % 32.26 oranında 900 milyon ile 2 milyar lira arasında, başka çarem yok diyenlerinde 900 milyona kadar kredi kullandıkları anlaşılmaktadır.

Buradan anlaşılacağı gibi, genel olarak kredi vadelerinin uygun olması ve üreticilerin kredi kullanımı konusunda başka çarelerinin olmaması üreticileri Ziraat Bankası'ndan kredi almaya yönelten önemli nedenlerdir. Buna göre Ziraat Bankası'nın üreticiler için önemli bir kredi kaynağı olduğu söylenebilir.

Çizelge:4 Üreticilerin Ziraat Bankası'ndan Kredi Kullanma Nedenleri

Alınan Kredi Miktarı (Milyon TL)	İstenildiği kadar kredi veriyor		İstenilen teminatı sağlayabiliyor		Faizi Uygun		Vadesi Uygun		Banka ile ilişkilerim iyi		Başka çare yok	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-900	3	10.71	3	10.71	1	3.57	20	71.43	4	14.29	23	82.14
901-2000	1	3.23	8	25.81	-	-	27	87.10	10	32.26	20	64.52
2001-+	3	9.68	6	19.36	-	-	24	77.42	9	29.03	21	67.74
Toplam	7	7.78	17	18.89	1	1.11	71	78.89	23	25.56	64	71.11

3.1.5. Alınan Kredilerin İhtiyacı Karşılama Oranı

Üreticilere, T.C. Ziraat Bankası'ndan alınan kredilerin ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadıkları sorulmuştur. Buna ait bilgiler Çizelge 5'de verilmiştir.

Çizelge incelendiğinde, aldığım kredi ihtiyacımı karşıladı diyenlerin oranı sadece % 20 dir. Hayır diyenlerin oranı ise % 80 dir. Evet diyenlerin % 22.58

oranında 2 milyar liraya kadar, hayır diyenlerin % 82.14 oranında 900 milyona kadar kredi kullandıkları görülmektedir. Üretim döneminde kredi ihtiyaçları olan ve bunu kendi öz kaynaklarından karşılayamayan üreticilerin, Ziraat Bankası'ndan da aldıkları kredi limitlerinin yetersiz olduğu ve artırılması gerektiği sonucu çıkartılabilir.

Çizelge:5 Alınan Kredilerin İhtiyacı Karşılama Oranları

Alınan Kredi Miktarı (Milyon TL)	Evet		Hayır		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-900	5	17.86	23	82.14	28	100.00
901-2000	7	22.58	24	77.42	31	100.00
2001-+	6	19.35	25	80.65	31	100.00
GENEL	18	20.00	72	80.00	90	100.00

SD= 2 $\chi^2_h = 0.530$ $\chi^2_t = 5.991$ P < 0.05'e göre gruplararası fark önemsiz

Ayrıca kredilerin ihtiyacı karşılayıp karşılamaması ile kredi kullanımı arasındaki ilişkiyi belirlemek için Khi-Kare analizi yapılmış iki grup arasındaki farkların istatistiksel anlamda önemli olmadığı anlaşılmıştır.

Üreticilere ayrıca üretim döneminde aldığınız krediler ihtiyacınızı karşılamadı ise finans ihtiyacınızı nereden karşılıyorsunuz sorusu sorulmuş ve alınan yanıtlar Çizelge 6'da verilmiştir. Çizelge incelendiğinde Ziraat Bankası'ndan alınan kredilerin yeterli olmadığı durumlarda kurumlaşmamış kredi kaynaklarının devreye girdiği ve bu kurumların hala önemini koruduğu söylenebilir. Kurumlaşmamış kredi kaynaklarının da en önemlisinin üreticilerin ürün teslimi ve girdi teminin de sık sık ilişki kurduğu tüccarlardır. Akra e eş dostdan kredi sağlayanların oranı % 15.56, Aracı-tefecilerden kredi sağlayanların oranı ise, % 1.11'dir. Ayrıca Tarım Kredi Kooperatifinden kredi alanlarda % 14.44'lük bir orana

sa sahiptir. Üreticilerin % 20 si kredinin yeterli olmadığı durumlarda başka bir kredi kaynağına başvurmadıkları, aldıkları kredi ile yetindikleri anlaşılmıştır.

Üreticilerin Ziraat Bankası'ndan aldıkları kredinin yetmediği durumlarda, başka kaynaklardan kredi kullanma ile ilgili diğer sebepler de araştırılmıştır. Bankanın istediği kadar teminatları olmaması, kredi faizlerinin yüksek olması, kredi vadelerinin kısa olması, geri ödeme zamanının uygun olmaması gibi nedenlerden dolayı üreticilerin başka kaynaklardan kredi kullandıkları tespit edilmiştir. Bazı üreticilerinde, bankadan aldıkları kredi ile yetindikleri, başka bir kaynağa başvurmadıkları anlaşılmıştır.

Üreticilerin banka yanında başvurdukları en önemli kurumlaşmamış kredi kaynağının tüccarlar olduğu tespit edilmiştir. Tüccarlarla olan ilişkiler de özellikle girdi alımı, sermaye temini ve ürün teslimi şeklinde olmaktadır.

Çizelge:6 Başvurulan Diğer Kredi Kaynakları

Alınan Kredi Miktarı (Milyon TL)	Aracı Tefeci		Tüccar		Akra e-Eş dost		Tarım K.Koop.		Diğer (Aldığım kredi ile yetiniyorum)		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-900	-	-	16	57.14	6	21.43	1	3.57	5	17.86	28	100.00
901-2000	1	3.23	14	45.16	3	9.68	6	19.35	7	22.58	31	100.00
2001-+	-	-	14	45.16	5	16.14	6	19.35	6	19.35	31	100.00
GENEL	1	1.11	44	48.89	14	15.56	13	14.44	18	20.00	90	100.00

3.1.6 .Kredi Kullanma Sıklığı

Üreticilere kredi kullanma sıklıkları sorulmuş ve bilgiler Çizelge 7'de verilmiştir. Çizelge incelendiğinde, her yıl kredi kullananların oranı % 61.11, 2-3 yıl veya daha uzun aralıklarla kredi kullananların oranının ise % 38.89 olduğu görülür. Üreticilerin bütün şikayetlerine karşın belki de başka bir kurumlaşmış kredi kaynağı olmadığı için her yıl Ziraat Bankası'ndan kredi kullandıkları anlaşılmıştır. Her

yıl kredi kullanım diyenler %64.52 oranında 2 milyar liranın üzerinde, 2-3 yıl ve daha uzun aralıklarla kredi kullanım diyenlerin % 41.94 oranında 900 milyon ile 2 milyar lira arasında kredi kullandıkları görülmektedir.

Ancak kredi kullanım sıklığı ile kredi kullanma arasındaki farkın tespiti için Khi-Kare analizi yapılmış, aralarındaki farkın istatistiksel anlamda önemli olmadığı belirlenmiştir.

Çizelge:7 Üreticilerin Kredi Kullanma Sıklıkları

Alınan Kredi Miktarı (Milyon TL)	Her yıl kullanım		2-3 yılda veya daha uzun aralıklarla kullanım		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-900	17	60.71	11	39.29	28	100.00
901-2000	18	58.06	13	41.94	31	100.00
2001-+	20	64.52	11	35.48	31	100.00
GENEL	55	61.11	35	38.89	90	100.00

SD= 2 $\chi^2_{h} = 0.394$ $\chi^2_{t} = 5.991$ $P < 0.05$ 'e göre gruplararası fark önemsiz

3.1.7. Kredi Kullanma Süresi

Üreticilerin kaç yıldan bu yana Ziraat Bankası'ndan kredi kullandıkları araştırılmıştır. Sonuçlar Çizelge 8'de verilmiştir. 5 yıldır kredi kullanan üreticilerin oranı % 10.00, 6 ile 10 yıl arası kredi kullananların oranı % 58.89 ve 10 yıldan fazla süredir kredi kullananların oranı ise % 31.11'dir. Ziraat Bankası'ndan 5 yıldır kredi kullananların % 17.86 oranında 900 milyona kadar, 6 ile

10 yıldır kredi kullananların % 64.52 oranında 900 milyon ile 2 milyar lira arasında, 11 yıldan fazla kredi kullananların da % 35.48 oranında 2 milyar liranın üzerinde kredi kullandıkları görülmektedir.

Üreticilerin uzun yıllardır Ziraat Bankası ile ilişkilerinin bulunduğu ve kredi kullandıkları anlaşılmıştır. Bunun da kredi kullanımında ileri ki yıllar için olumlu etki yaptığı söylenebilir.

Çizelge:8 Üreticilerin Kredi Kullanma Süreleri

Alınan Kredi Miktarı (Milyon TL)	0-5 yıldır		6-10 yıldır		11-+ yıl		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-900	5	17.86	16	57.14	7	25.00	28	100.00
901-2000	1	3.23	20	64.52	10	32.25	31	100.00
2001-+	3	9.68	17	54.84	11	35.48	31	100.00
GENEL	9	10.00	53	58.89	28	31.11	90	100.00

3.1.8. Kredi Kullanım Amacı

Üreticiler tarafından alınan kredilerin amacına göre kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi amacıyla, aldığınız krediyi amacına göre kullandınız mı sorusu sorulmuş ve alınan yanıtlardan oluşturulan Çizelge 9 aşağıda verilmiştir. Çizelge de, alınan kredinin hepsini girdi alımında kullananların oranı % 64.45, %90'ını girdi alımında geriye kalanını değişik amaçlarda kullananların oranı %8.89, %80 girdi alımında, geriye kalanını değişik amaçlarla kullananların oranı %18.89, % 70 girdi alımında, geriye kalanını değişik amaçlarla kullananların oranı % 4.44 ve % 70'den daha azını girdi alımında kullananların oranı ise % 3.33'dür. Buradan aldıkları

kredinin tamamını amacına göre kullananların oranı % 64.45 gibi yüksek bir oran olmasına rağmen yine de bu oranın yeterli olduğu söylenemez. Yani bankadan alınan kredilerin tam anlamıyla amacına göre kullanılmadığı söylenebilir. Ayrıca kredi alma ile kredinin amacına göre kullanımı arasında bir fark olup olmadığının tespiti için Khi-Kare analizi yapılmış ve aralarındaki farkın istatistiksel anlamda önemli olduğu tespit edilmiştir.

Üreticilerin, T.C Ziraat Bankası dışında herhangi bir bankada mevduatlarının olup olmadığı sorulduğunda, bu soruya evet diyenlerin oranının sadece % 13.33, hayır diyenlerin oranının ise %86.67 olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge:9 Üreticilerin Kredi Kullanım Oranları

Alınan Kredi Miktarı (Milyon TL)	% 100 Girdi Alımı		% 90 Girdi Alımı		% 80 Girdi Alımı		% 70 Girdi Alımı		% 70 den daha az girdi alımı		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-900	18	64.29	2	7.14	7	25.00	-	-	1	3.57	28	100.00
901-2000	16	51.61	3	9.68	6	19.35	4	12.9	1	3.23	31	100.00
2001-+	24	77.24	3	9.68	4	12.90	-	-	-	-	31	100.00
GENEL	58	64.45	8	8.89	17	18.89	4	4.44	3	3.33	90	100.00

SD= 8 $\chi^2_{h} = 21.936$ $\chi^2_{t} = 15.507$ $P < 0.05$ 'e göre gruplararası fark önemlidir

3.1.9. Mevcut Kredi Ve Geri Ödeme Dönemleri

Ziraat Bankası'nca verilen kredilerin mevcut kredi alma ve geri ödeme dönemlerinin uygun olup olmadığı araştırılmıştır. Sonuçlar Çizelge 10'da verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi mevcut kredi alma ve geri ödeme dönemlerinin uygun olduğunu söyleyenlerin oranı %84.44 tür. Bu dönemler uygun değil diyenlerin oranı ise % 15.56'dır.

Kredi dönemleri uygun diyenlerin % 87.10

oranında 2 milyar liranın üzerinde, uygun değil diyenlerin % 17.86 oranında 900 milyona kadar kredi kullandıkları görülmektedir. Üreticiler açısından kredi alma ve ödeme dönemlerinin uygun olduğu ve bu durumun kredi kullanmada pozitif yönde etkili olduğu söylenebilir. Ancak yapılan Khi-Kare analizinde kredi kullanımı ile mevcut kredi alma ve geri ödeme dönemleri arasındaki farkın istatistiksel anlamda önemli olmadığı tespit edilmiştir.

Çizelge:10 Mevcut Kredi Alma ve Geri Ödeme Dönemlerinin Uygunluğu

Alınan Kredi Miktarı (Milyon TL)	Evet		Hayır		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-900	23	82.14	5	17.86	28	100.00
901-2000	26	83.87	5	16.13	31	100.00
2001-+	27	87.10	4	12.90	31	100.00
GENEL	76	84.44	14	15.56	90	100.00

SD= 8 $\chi^2_h = 0.469$ $\chi^2_t = 5.991$ $P < 0.05$ 'e göre gruplararası fark önemsiz

Mevcut kredi alma ve geri ödeme dönemlerinin uygun olmadığını söyleyen üreticilere kendileri için en uygun olabilecek dönemler sorulmuş ve alınan yanıtlar Çizelge 11'de verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi üreticilerin hepsinin hububat ve baklagiller için verilecek

kredilerin, Şubat- Nisan ayları arasında yani ilkbahar da ,hayvancılık kredilerinin ise Temmuz-Eylül aylarında yani hasattan sonra verilmesinin daha iyi olacağını, geri ödeme dönemlerinin ise bir sonraki yılın Ekim ile Ocak aylarında olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Çizelge:11 Üreticilerin Kredi Almak Ve Geri Ödemek İstedikleri Dönemler

Alınan Kredi Miktarı (Milyon TL)	Kredi Konusu	Kredi Alma Dönemi	Geri Ödeme Dönemi	Üretici Sayısı (Adet)	Kredi Konusu	Kredi Alma Dönemi	Geri Ödeme Dönemi	Üretici Sayısı (Adet)
0-900	Hububat Baklagil.	Şubat-Nisan	Ekim	3	Hayvancılık	Temmuz-Eylül	Ekim-Kasım	2
901-2000	Hububat Baklagil.	Nisan	Ekim	1	Hayvancılık	Temmuz-Eylül	Ekim-Kasım	4
2001-+	-	-	-	-	Hayvancılık	Temmuz-Eylül	Aralık-Ocak	4
Toplam	-	-	-	4	-	-	-	10

3.1.10. İşletmelerin Sahip Olduğu Varlıklardan Daha Etkin Yararlanmak İçin İhtiyaç Duyulan Üretim Unsurları

Üreticilerin hali hazırda sahip oldukları varlıklardan daha etkin yararlanabilmeleri için ihtiyaç duydukları üretim unsurlarının olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bilgiler Çizelge 12'de verilmiştir. Çizelge incelendiğinde, genel olarak

üreticilerin şu an sahip oldukları varlıklara ek olarak, ortalama 263 Da. tarım arazisi, ortalama 11 baş süt sığırı, ortalama 31 baş besi sığırı, ortalama 222 m² daha binalarının olmasını istemişlerdir. Ayrıca ek olarak alet makine isteyenlerin oranı % 21.11'dir. Üreticilerin tamamında sahip oldukları kaynakları daha etkin kullanabilmek için teknik bilgiye ihtiyaçları duyduklarını söylemişlerdir.

Çizelge:12 Üreticilerin Sahip Olduğu Varlıklardan Daha Etkin Yararlanabilmek İçin İhtiyaç Duydukları Üretim Unsurları

Alı. Kredi Mik. (milyon TL)	Arazi			Süt Sığırı			Besi Sığırı			Bina			Alet Makina	
	Ort. (Da)	Sayı	%	Ort. (Baş)	Sayı	%	Ort. (Baş)	Sayı	%	Ort. (M ²)	Sayı	%	Sayı	%
0-900	265	28	100	12	8	28.57	35	24	85.71	250	17	60.71	7	25.00
901-2000	285	29	93.55	13	9	29.03	28	27	87.10	210	13	41.94	5	16.13
2001-+	240	28	90.33	9	5	16.13	31	17	54.84	205	13	41.94	7	22.58
	263	85	94.44	11	22	24.44	31	68	75.56	222	43	47.78	19	21.11

SD= 6 $\chi^2_h = 6.580$ $\chi^2_t = 12.592$ $P < 0.05$ 'e göre gruplararası fark önemsiz

Alınan bu yanıtlardan sonra üreticilerin düşük faizli ve uzun vadeli bir kredi sağladıklarında hangi alanlara yatıracakları tespit edilmiş ve sonuçlar Çizelge 13'de verilmiştir. Çizelgeden de anlaşıldığı gibi, elde edilebilecek uzun vadeli ve düşük faizli krediyi yeni alet ekipman alımında kullanım diyenlerin oranı % 26.67,

arazi alım diyenlerin oranı % 96.67, damızlık ve besi hayvanı alım diyenlerin % 90.00 hayvan barınağı yapımında kullanım diyenlerin oranı % 44.44 ve borç tasfiyesinde kullanım diyenlerin oranının da %26.67 olduğu görülmektedir.

Çizelge:13 Uzun Vadeli ve Düşük Faizli Kredi Sağlama Olanakları ve Üreticilerin Yatıracakları Alanlar

Alınan Kredi Miktarı (Milyon TL)	Yeni alet ekipman alımı		Yeni arazi alımı		Hayvan alımı		Barınak Yapımı		Borç Tasfiyesi	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-900	7	25.00	26	92.86	26	92.86	12	42.86	7	25.00
901-2000	8	25.81	31	100.00	28	90.32	15	43.39	10	32.25
2001-+	9	29.03	30	96.78	27	87.10	13	41.94	7	22.59
Toplam	24	26.67	87	96.67	81	90.00	40	44.44	24	26.67

SD= 8 $\chi^2_h=1.444$ $\chi^2_t= 15.507$ $P < 0.05$ 'e göre gruplararası fark önemsiz

Aldıkları krediyi yeni alet alımında kullanım diyenlerin % 29.03 oranında 2 milyar liranın üzerinde, yeni arazi alımında kullanım % 100 oranında 900 milyon ile 2 milyar lira arasında, besi hayvanı alım diyenlerin % 92.86 oranında 900 milyona kadar, barınak yapımında kullanım diyenlerin % 43.39 oranında 2 milyar liraya kadar, borç tasfiyesinde kullanmak isteyenlerin % 32.59 oranında 2 milyar liraya kadar kredi kullandıkları görülmektedir.

Buradan anlaşılacağı gibi üreticilerin uzun vadeli ve düşük faizli bir kredi elde etme imkanları olursa bunu büyük çoğunlukla üretimle ilgili alanlara yatıracakları anlaşılmıştır. Bunun da üreticilerin hem üretim miktarını hem de elde edeceği geliri artırıcı etki yapacağı söylenebilir. Ancak yapılan Khi-Kare analizinde uzun vadeli ve düşük faizli kredi elde etme ile kredi kullanımı arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı anlaşılmıştır.

3.1.11. Projeli Zirai Krediden Yararlanma

T.C. Ziraat Bankası tarafından kurulu hayvancılık tesislerine; canlı ve cansız donatım (her türlü damızlık ve irat hayvanları ile kredi konusu hayvancılık

için gerekli alet ve malzemeleri) ve bu faaliyetlerin gereği olan kısa vadeli işletme kredileri verilmektedir (Anonim, 1998b).

Yeniden kurulacak hayvancılık tesislerinde; ahır, ağıl, kümes, yem deposu, bakıcı evi gibi her türlü inşaat işleri, bunlarla ilgili tesisat, alet ve makinalar genelde orta ve uzun vadede banka tarafından kredi açılmaktadır. Eğer bu projeler bir bütün içerisinde projelendirilmiş iseler "Projeli Hayvancılık Kredileri" kapsamında değerlendirilmektedir.

Bu bilgiler ışığında üreticilerin projeli kredi uygulamalarından yararlanıp yararlanmadıkları araştırılmış ve sonuçlar Çizelge 14'de verilmiştir. Çizelgeden de anlaşıldığı gibi üreticilerin % 25.56'sı projeli kredilerden yararlanmıştır. % 74.44 ise yararlanmamıştır. Projeli kredilerden yararlananların % 35.48 oranında 2 milyar liranın üzerinde, projeli kredilerden yararlanmayanlarında % 82.14 oranında 900 milyona kadar kredi kullandıkları anlaşılmaktadır. Yapılan Khi-Kare analizinde projeli krediden yararlanma ile kredi kullanımı arasındaki farkın istatistiksel anlamda önemli olmadığı anlaşılmıştır.

Çizelge:14 Üreticilerin Projeli Krediden Yararlanma Durumları

Alınan Kredi Miktarı (Milyon TL.)	Yararlanan		Yararlanmayan		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-900	5	17.86	23	82.14	28	100.00
901-2000	7	22.58	24	77.42	31	100.00
2001-+	11	35.48	20	64.52	31	100.00
GENEL	23	25.56	67	74.44	90	100.00

SD= 2 $\chi^2_h=2.790$ $\chi^2_t= 5.991$ $P < 0.05$ 'e göre gruplararası fark önemsiz

Ayrıca, projeli kredilerden yararlananlara bu proje uygulamaları hakkında ne düşündükleri sorulmuş ve elde edilen bilgiler Çizelge 15'de verilmiştir. Çizelgeden de anlaşıldığı gibi üreticilerin % 17.39'nun projeli kredi uygulamasını çok iyi buldukları, % 60.87 sinin iyi buldukları, %21.74 ününde orta derecede başarılı buldukları görülmektedir. Genel olarak üreticilerin %78.26 sının projeli kredi uygulamalarını başarılı ve

yararlı buldukları söylenebilir. Orta derecede başarılı bulanlar ise bu projelerin uygulanmasından sonra yeterli kontrollerin yapılmamasından şikayet etmektedirler.

T.C. Ziraat Bankası'nın kontrollü ve projeli kredilere ağırlık vermesiyle, kredilendirilmeden sonra gerekli olan kontrollerin yapılması ile uygulamalar daha başarılı olacak, bu sayede de kredilerin amacına göre kullanılması sağlanabilecektir.

Çizelge:15 Üreticilerin Projeli Krediler Hakkındaki Görüşleri

Alınan Kredi Miktarı (Milyon TL)	Çok iyi		İyi		Orta		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-900	1	20.00	3	60.00	1	20.00	5	100.00
901-2000	1	14.29	4	57.13	2	28.58	7	100.00
2001+	2	18.18	7	63.64	2	18.18	11	100.00
GENEL	4	17.39	14	60.87	5	21.74	23	100.00

3.1.12. Üreticilerin Ziraat Bankası ile İlgili Görüşleri

Araştırmada üreticilerin T.C. Ziraat Bankası ile ilgili görüşleri de incelenmiş ve sonuçlar Çizelge 16'da verilmiştir. Çizelge incelendiğinde, üreticilerin tamamının kredilere uygulanan faiz oranlarının yüksek olduğu, % 36.67' sinin öz kaynak katkısının nakit olarak istendiği, % 46.67' sinin gayrimenkul ipoteginin fazla istendiği ve ellerinde bulunan gayrimenkullere günün şartlarına göre değer konulmadığı, % 71.11' inin bürokratik işlemlerin fazla olduğu ve bunların her yıl tekrar yaptırıldığını,

%17.78' inin bütün bunların yanında birde tüccar kefil istendiğini, % 21.11' inin kredinin ehline verilmemesini, % 85.56' sının da kredi limitlerinin yetersiz olduğunu söyledikleri görülmektedir. Özellikle kredi faizlerinin yüksek olması, bürokratik işlemlerin fazla olması, üreticilerin öz kaynak katkısını temin de güçlük çekmeleri üreticilerin kredi alımlarında karşılaştıkları en büyük sorunlar olarak değerlendirilebilir. Bu tür sorunlarında kredi kullanımını negatif yönde etkilediği düşünülebilir.

Çizelge:16 Üreticilerin Ziraat Bankası ile İlgili Görüşleri

Al. Kredi Miktarı (Milyon TL)	Faiz Oranları Yüksek		Öz kaynak Katkısı		İpotek İstenmesi		Fazla Bürokrasi		Kefil istenmesi		Kredinin Ehline Verilmemesi		Kredi Limiti Yetersiz	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-900	28	100.00	10	35.71	14	50.00	20	71.43	3	10.71	5	17.86	24	85.71
900-2000	31	100.00	10	32.26	14	45.16	23	74.19	6	19.35	6	19.35	27	87.50
2001+	31	100.00	13	41.94	14	45.16	21	67.74	7	22.58	8	25.80	26	83.87
Toplam	90	100.00	33	36.67	42	46.67	64	71.11	16	17.78	19	21.11	77	85.56

Bununla ilişkili olarak, üreticilere Ziraat Bankası nasıl çalışmalı sorusu sorulmuş ve elde edilen bilgiler Çizelge 17'de verilmiştir. Çizelge genel olarak incelendiğinde, üreticilerin tamamının kredi faizlerinin yüksek olduğu ve bunun makul bir düzeye indirilmesi gerektiği görüşünde birleşmişlerdir. Kredi kullanan

üreticilerin % 71.11'i bürokrasi azaltılmalı, %21.11' kredi ehil olana verilmeli ve % 85.56'sı verilen kredi limitleri yükseltilmeli şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Üreticilerin bu görüşlerinin dikkate alınarak yapılacak yeni düzenlemeler ile üreticilerin daha fazlasının kredilerden yararlanması sağlanabilir.

Çizelge:17 Üreticilerin T.C. Ziraat Bankasından Beklentileri

Alınan Kredi Miktarı (Milyon TL)	Faiz Oranları Düşürülmeli		Bürokrasi Azaltılmalı		Kredi Ehil Olana Verilmeli		Kredi Limitleri Yükseltilmeli	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-900	28	100.0	20	71.43	5	17.86	24	85.71
901-2000	31	100.0	23	74.19	6	19.35	27	87.50
2001+	31	100.0	21	67.74	8	25.81	26	83.87
GENEL	90	100.0	64	71.11	19	21.11	77	85.56

3.1.13. İstenilen Kredinin Zamanında Alınabilmesi

Üreticilerin üretim dönemlerinde ihtiyaçları olan krediyi zamanında alıp alamadıkları araştırılmış ve sonuçlar Çizelge 18'de verilmiştir. Çizelge incelendiğinde genel olarak üreticilerin % 84.44' ünün istenilen krediyi zamanında aldıkları anlaşılmaktadır. Zamanında alamıyoruz diyenlerin oranı ise, % 15.56' dır. Evet diyenlerin % 87.09 oranında 2 milyar liranın üzerinde, hayır diyenlerin de % 17.86 oranında 900 milyona kadar

kadar kredi kullandıkları görülmektedir. Ayrıca hem evet hem hayır diyenlerin tamamı verilen kredilerin miktar olarak yetersiz olduğunu söylemişlerdir.

Bunun yanında üreticilerin kredi kullanımında teminat sağlamada, bürokratik işlemlerin çokluğu, kredi vadeleri, verilen kredi miktarları, kredilerin ehil olmayanlara verilmesi gibi konularda birtakım sorunlarla karşılaştıkları anlaşılmıştır.

Çizelge:18 Üreticilerin İstenilen Kredileri Zamanında Alıp Alamamaları

Alınan Kredi Miktarı (Milyon TL)	Evet		Hayır		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-900	23	82.14	5	17.86	28	100.00
901-2000	26	83.87	5	16.13	31	100.00
2001-+	27	87.09	4	12.91	31	100.00
GENEL	76	84.44	14	15.56	90	100.00

3.1.14. Üreticilerin Tarım Kredi Kooperatifi İle Olan İlişkileri

Teknoloji seviyesi düşük, yeterli sermaye birikiminden yoksun az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kooperatifler, sermaye birlikleri oluşturarak sınırlı olanaklara ve kıt gelir kaynaklarına sahip sosyal grupların ekonomik yönden güçlenmeleri için en etkin bir mekanizma niteliği taşıırken, belli bir gelişmişlik seviyesine ulaşmış ülkelerde de kooperatif organizasyonlar, üyelerin büyük endüstri kuruluşları ve ticari karteller karşısında iktisadi bağımsızlık ve imkanlarının koruyan ve geliştiren bir gücü bünyelerinde barındırmaktadırlar.

Gelişmiş ülkelerde ekonomik olgu içinde önemli bir yer tutan kooperatif organizasyonu, gelişmekte olan ülkeler için daha da önem taşımaktadır. Zira, bu ülkeler tarımla uğraşan kesimin öğrenim, teknik bilgi, kredi ve üretim araçları ile araştırma ve pazarlama imkanlarının yetersizliği, üretimde verimliliğin temini gibi sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu sorunların en

önemli çözüm yolunun, tarım kaynaklarının daha verimli değerlendirilmesi, öğretim, organizasyon ve tarım amaçlı kooperatiflerin teşkilatlanmalarının olduğu ifade edilebilir.

Bu bilgiler ışığı altında araştırma yöresindeki üreticilerin Tarım Kredi Kooperatifleri ile olan ilişkileri de incelenmeye çalışılmıştır.

Üreticilerin Tarım Kredi Kooperatifleri ile olan ilişkileri incelenmiş ve Çizelge 19'da verilmiştir. Çizelge incelendiğinde, Tarım Kredi kooperatifine üye olan 41 adet üreticinin %100'ünün kooperatiften üretim döneminde gübre kredisi aldıkları,%7.31'inin kişinin tohum, %7.31'inin alet makine, %46.34'ünün de tohum ilacı, yem gibi diğer girdi kredilerinden yararlandıkları anlaşılmaktadır. Çizelgeden de izlenebileceği gibi üreticilerin Tarım Kredi Kooperatiflerinden aldıkları krediler yeterli bulunmuştur. Nitekim, aldığım kredi yeterli diyen (36 kişi) üreticilerin oranı %87.81' dir. Aldığım krediler ihtiyacımı karşılamaya yetmedi diyenlerin oranı ise % 12.19' dur.

Çizelge:19 Üreticilerin Tarım Kredi Kooperatifleri İle Olan ilişkileri

Alınan Kredi Miktarı (Milyon TL)	Gübre Desteği		Tohum Desteği		Alet - Makine		Diğer (tohum ilacı, yem vs)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-900	9	100.00	-	-	-	-	4	44.44
901-2000	15	100.00	2	13.33	1	6.66	6	40.00
2001-+	17	100.00	1	5.88	2	11.76	9	52.94
Toplam	41	100.00	3	7.31	3	7.31	19	46.34

Üreticilerin Tarım Kredi Kooperatiflerinden aldıkları kredilerin yeterliliği araştırılmış ve sonuçlar Çizelge 20'de verilmiştir. Bunun yanında araştırmada üreticilerin tamamının Tarım Kredi Kooperatiflerinden her yıl kredi kullandıkları, kredileri de zamanında aldıkları anlaşılmıştır. Evet diyenlerin % 100 oranında 900 milyona kadar. hayır diyenlerin ise % 26.67 oranında 901 milyon

ile 2 milyar lira arasında kredi kullandıkları görülmektedir. Üreticilerin Tarım Kredi Kooperatiflerinden kredi kullanabilmeleri için Kooperatif ile ortaklık paylarının bulunması gerektiği bilinmektedir. Ancak ortaklık payı bulunmayan üreticiler, ortak olan bir başka üretici aracılığı ile ihtiyaçları olan kredileri kullanabilmektedirler.

Çizelge:20 Üreticilerin Tarım Kredi Kooperatiflerinden Aldıkları Kredilerin Yeterliliği

Alınan Kredi Miktarı (Milyon TL)	Evet		Hayır		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-900	9	100.00	-	-	9	100.00
901-2000	11	73.33	4	26.67	15	100.00
2001-+	16	94.12	1	5.88	17	100.00
GENEL	36	87.81	5	12.19	41	100.00

Üreticiler kooperatiflerden kredi alımında birtakım zorluklarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Bu sorunlar Çizelge 21'de gösterilmiştir. Üreticilerin, tamamı Tarım Kredi Kooperatiflerinin uygulamış oldukları kredi faiz oranlarının yüksek olduğunu söylemişlerdir. % 29.97' si ise, kefillik ve bürokrasi işlerinin fazlalığından şikayet etmektedirler. % 12.2'si fazla teminat istenmesi,

kredinin yeterli olamaması gibi zorluklar olduğunu söylemişlerdir. Bu zorlukların kredi kullanımını olumsuz yönde etkilediği düşünülebilir. Ancak, yapılan Khi-Kare analizinde, kredi kullanımında karşılaşılan sorunlar ile kredi kullanımı arasındaki farkın istatistiksel anlamda önemli olmadığı tespit edilmiştir.

Çizelge:21 Üreticilerin Kooperatiflerden Kredi Alırken Karşılaştıkları Sorunlar

Alınan Kredi Miktarı (Milyon TL)	Faizlerin Yüksek Olması		Kefillik ve Bürokrasi İşlerinin Fazlalığı		Diğer (Fazla teminat istenmemesi, kredinin yeterli olmaması)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-900	9	100.00	3	33.33	3	33.33
901-2000	15	100.00	4	26.67	1	6.67
2001-+	17	100.00	5	29.41	1	5.88
GENEL	41	100.00	12	29.27	5	12.20
SD= 4 $\chi^2_h = 4.740$ $\chi^2_f = 9.488$ P < 0.05'e göre gruplararası fark önemsiz						

4. Sonuç Ve Öneriler

Türkiye'de tarım sektörüne finansal destek sağlayan kurumuş kredi kaynaklarının başında T.C. Ziraat Bankası gelmektedir. Bu banka günümüze kadar bir çok yasal değişikliğe uğramış ve günün koşullarına uygun bir çalışma yapısı kazandırılmaya çalışılmıştır. Kurumuş kredi kaynakları içinde özel bir yasa ile kurulmuş olan T.C. Ziraat Bankası dışında bazı ticaret bankaları da vardır. Ancak tarım sektöründe; riskin büyüklüğü, yatırılan sermayenin devir katsayısının düşüklüğü, üreticilerin ödeme güçlüklerinin saptanmasındaki güçlükler, kredi denetiminin tarım sektöründeki zorluğuna ve bu bankaların yüksek kar ve güvenceyi ön planda tutmaları gibi nedenlerle tarıma açtıkları krediler çok düşük kalmaktadır.

Türkiye'de tarımsal kredi uygulamasının çerçevesini T.C. Ziraat Bankası, bazı ticari bankalar ve tarımsal kooperatifler oluşturmakla beraber, tarımsal kredi deyince akla T.C. Ziraat Bankası gelmektedir. Bu banka toplam tarımsal kredilerin yaklaşık % 98-99 unu sağlamaktadır. T.C. Merkez Bankası'nın tarımsal kredilerdeki rolünün dolaylı olması, tarımsal kooperatiflerin T.C. Ziraat Bankası tarafından finanse edilmesi, bazı ticaret bankalarının da tarıma açtığı kredilerin çok düşük (% 1-2) tutarlarda kalması nedeniyle, Türkiye'de tarımsal kredilerle ilgili tüm etkinlikler bu konuda ilk ve en büyük kuruluş olan T.C. Ziraat Bankasından toplanmıştır.

Kredi kaynakları içerisinde T.C Ziraat Bankası tüm Türkiye'de olduğu gibi Yozgat ilinde de en önemli kaynak durumundadır. Çünkü Ziraat Bankası ve onun finanse ettiği Tarım Kredi Kooperatiflerinden kredi kullananların oranı % 97.78' dir. Ayrıca altı yıldan fazladır Ziraat Bankası'ndan kredi kullanıyorum diyenlerin oranı % 90' dır. Üreticilerin T.C. Ziraat Bankası dışındaki bir bankada hesapları olanların oranı ise sadece % 13.33' tür.

Üreticilerin kredi temininde özellikle yüksek faiz oranları, fazla miktarda öz kaynak katkısı istenmesi, fazla ipotek istenmesi, sahip oldukları gayri menkullerin düşük rayiçlerle değerlendirilmesi, bürokratik işlemlerin gereğinden fazla olması, her kredi alma dönemlerinde bu işlemlerin tekrar ettirilmesi, zaman zaman tüccar kefaleti istenmesi, kredilerin ehline verilmemesi ve verilen kredi limitlerinin az olması gibi sorunlarla karşılaştıkları söylenebilir.

Üreticiler için önemli bir aynı kredi kaynağı olan Tarım Kredi Kooperatiflerinde de sorunlar genel olarak Ziraat Bankası ile paralellik göstermektedir.

Tarım Kredi Kooperatiflerinin en önemli desteği gübre konusundadır. Gübre kredisi alanların oranı % 100.0'dür. Tohum desteği % 7.31, alet makine desteği

% 7.31 ve tohum ilacı, yem vs. gibi girdilerin desteği ise % 46.34'dür.

Üreticilerin % 90.24' ü krediyi zamanında alabildiklerini, üye olanların hepsinin her yıl kredi kullandıkları anlaşılmıştır.

Kredilere uygulanan faiz oranlarının yüksek olması, kefalet ve formalite işlemlerinin gereğinden fazla olması, fazla teminat istenmesi gibi sorunlar Tarım Kredi Kooperatiflerinden kredi almada karşılaşılan sorunlar olarak belirlenmiştir.

Üreticilerin, kısa ve uzun vadede faizlerin makul bir düzeye çekilmesi, kefalet, formalite ve bürokratik işlemlerin en aza indirilmesi, teminat oranlarının azaltılması gibi beklentiler içinde oldukları anlaşılmıştır. Üreticilerin kredi kullanımı ile ilgili yapılan çalışmalarda tarım sektöründe kredi kullanımında karşılaşılan sorunlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. (Bilgin, 1970), Türkiye'de teşkilatlı tarımsal kredilerin tarihi ve gelişme safhalarını inceleyerek, Ziraat Bankası'nın kalkınma planları hedeflerine uygun olarak, tarımsal kredi politikasında yaptığı yeniliklere değinmekte ve kısa vadeli krediler arasında bulunan yem, ilaç, gübre, tohum ve akaryakıt gibi girdilerin aynı olarak verilmesini ve ülkenin tarımsal alt yapı yatırımlarına şiddetli ihtiyaç nedeniyle yatırım kredilerinin artırılmasının hedef alındığını belirtmektedir. (Güneş, 1973), Türkiye'de tarımsal kredi uygulamalarını incelediği çalışmada, tarımsal kredi sisteminde, Tarım Bakanlığı'nın etkin bir yere sahip olmasının gerekli olduğunu vurgulayarak, tarımsal kredi politikasını belirleyen, düzenleyen ve yöneten bir kuruluşun eksikliğinden söz etmektedir. (Aksöz, 1973), Türkiye tarımının sorunlarını incelediği çalışmada, bu sorunların başlıcalarını, tarımın milli katkısı oranında kredilerden yararlanamaması, tarımsal kredilerin bölgesel dağılımının dengesizliği, tarımsal kredi kaynaklarının yetersizliği, tarımsal kredilerde tahsilat oranının düşük düzeyde olması, tarımsal kredi faiz oranlarının yüksekliği ve tarımsal kredi politikasını saptayan kurumlar arasındaki koordinasyonun eksikliği şeklinde sıralamaktadır. (Demirgil, 1981), daha çok TC Ziraat Bankası kredi uygulamalarını incelediği çalışmada, saptanacak dar tarım bölgeleri itibarıyla çiftçilerin kredi ihtiyaçlarının değerlendirilmesi ve proje bazında kredi sağlanmasının gereğine işaret etmektedir. (Bülbül ve Bektöre 1981), Türkiye'de tarımsal kredi politikasını inceledikleri çalışmalarında, üreticilerin kredi ihtiyaçlarının yeterli ölçüde karşılanmadığını ve üreticilerin kredi ihtiyaçlarının önemli ölçüde teşkilatlanmamış kredi kaynaklarından sağladıklarını belirterek, açılan kredilerin bir bölümünün tüketime yönelmediğini ileri sürmektedirler. (Sarı, 1989), T.C Ziraat

Bankası ve tarımsal krediler adlı araştırmasında, çiftçiye verilen kredi miktarlarının yetersizliğini, kredi işlemlerinin uzun zaman alması, kredi faizlerinin yüksek oluşu, kredi açılabilmesi için taşınmaz mal ipoteği istenmesi, tarımsal yatırımların uzun vadeli oluşu ve yüksek faiz oranlarının yatırımları engellediğini ortaya koymaya çalışmıştır. (Kadri,1991), GAP alanında tarımsal kredi kullanımı ve gelecekteki kredi ihtiyacının saptanması üzerine yaptığı araştırmada, genellikle toprağın ya çok parçalı ya da büyük toprak sahiplerinin elinde oluşu nedeniyle gayrimenkul ipoteği şeklindeki kredi kullanımını güçleştirdiğini, Ziraat Bankası'nın açmış olduğu kredilerin çiftçi başına göre değerlendirildiğinde düşük kaldığını, kullanılan kredilerin geri dönüş oranlarının düşük olduğunu ve bu kredilerin çoğunluğunun üretime değil tüketime yönelik olduğunu ifade etmektedir. (Artukoğlu, 1993), tarımsal kredinin, tarım sektörünün gelişmesindeki önemi ve Manisa Merkez İlçe tarım işletmelerinde kredi kullanımı konusunda yaptığı araştırmasında, geleneksel tarım yapısından modern işletmeciliğe doğru yönelmede, makine, tohum, gübre, ilaç gibi girdileri sağlamak için daha çok sermayeye gereksinim duyulduğunu bunun içinde bankanın daha çok ve daha düzenli bir kredi politikası uygulaması gerektiğini vurgulamaktadır.

Bütün bu bilgiler ışığı altında, Türkiye'de tarımsal kredi politikalarının yeniden gözden geçirilmesi, T.C. Ziraat Bankası'nın kredilere uyguladığı faiz oranlarının aşağıya çekilmesi, bürokratik işlemlerin mümkün olduğunca azaltılması, kredi ile birlikte teknik bilgi, denetim gibi unsurların geliştirilmesine özen gösterilmesi, kredinin ehline verilmesi ve kredi limitlerinin yükseltilmesi kredi kullanımında var olan sorunların en aza indirilmesi açısından önemli görülmektedir.

Kaynaklar

- Aksöz,İ., 1973. Türkiye Tarımının Kredi Sorunları Ve Çözüm Yolları. Türkiye Tarımında Sermaye Ve Kredi Sorunları Paneli. Türk Ziraat Yüksek Müh. Birliği 34.Genel Kurulu. Ankara.
- Anonim, 1998a. T.C. Ziraat Bankası Yozgat Şubesi Tarımsal Kredi Köy Fihristi, Yozgat.

- Anonim,1998b. Bankalarımız, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No.196, İstanbul.
- Artukoğlu, M., 1993. Türk Bankacılık Sektörünün Kredi Hacmi Ve Tarımsal Kredi İlişkileri, Banka Ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Ankara.
- Bilgin, K., 1970. Tarımsal Krediler, Kongre Tebliği No:5-B., TMMOB Ziraat Müh. Odası. Yayın No:38,Ankara.
- Bülbül, M. Ve Bektöre, N., 1981. Tarımsal Kredi Politikası, Türkiye II. Tarım Kongresi, Tarım Ve Orman Bakanlığı Yayını, Ankara.
- Demirgil, D., 1981. Tarımsal Kredi, Bugünkü Durum, Sorunlar, Öneriler, Türkiye II. İktisat Kongresi, Tarım Komisyonu Tebliğleri, DPT Yayın No: 1783, Ankara.
- Düzgüneş, O.,1975. İstatistik Metotları. A.Ü.Z.F. Yayınları, Yayın No:578, Ankara.
- Erkan, O., Çiçek, A., 1996. Tarım Ekonomisinde Araştırma Ve Örneklemeye Yöntemleri, GOÜ Ziraat Fakültesi Yayınları, Yayın No:12 Seri No:6 Tokat.
- Fırat, O., 1999. TC Ziraat Bankasının Tarımsal Kredi Uygulamaları Ve Tokat İli Merkez İlçedeki Tarım İşletmelerinin Bu Uygulamalardan Yararlanma Etkinliği Üzerine Bir Araştırma,GOÜ; Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, Tokat.
- Güneş, T., 1973. Türkiye'de Tarımsal Kredinin Organizasyonu, Türkiye Tarımında Sermaye Ve Kredi Sorunları Paneli, Türk Ziraat Yüksek Müh. Birliği 34.Genel Kurulu, Ankara.
- Kadri, B., 1991. GAP Alanında Tarımsal Kredi Kullanımı Ve Gelecekteki Kredi İhtiyacının Saptanması Üzerine Bir Araştırma. Çukurova Üni. Zir. Fak. Tarım Ekonomisi Böl., Basılmamış Doktora Tezi, Adana.
- Saral, G., 1989. TC Ziraat Bankası Ve Tarımsal Krediler. İst.Üni., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul.